

Ideen om 'succesfuld aldring' og hvorfor det både er godt og dårligt, at vi ikke kender fremtiden.

Morten Hillgaard Bülow

**Koordinationen for Kønsforskning, SAMF
Section for Consumption, Bioethics and Regulation, SCIENCE**

Københavns Universitet

Forebyggelse og succesfuld aldring

1: 'Succesfuld aldring'-begrebets historie: forebyggelse som del af det gerontologiske felt

2: Kritiske perspektiver

Oplægget baserer sig på:

PhD afhandling:

Bülow, M.H. 2014. *Unsettling successful ageing. A history and queering of the concept of successful ageing in ageing research.* Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet. Københavns Universitet.

Begrebet succesfuld aldrings receptionshistorie:

Rowe, J.W. & Kahn, R. 1987. Human Aging: Usual and Successful. *Science*, 237, s. 143-149

Hvordan blev begrebet modtaget?

Hvordan udviklede det gerontologiske felt sig i perioden efter?

Hvilke spørgsmål/problematikker blev set som de mest relevante/vigtige? Hvilke normer/mål trådte frem?

Begrebet succesfuld aldrings receptionshistorie:

Rowe, J.W. & Kahn, R. 1987. Human Aging: Usual and Successful. *Science*, 237, s. 143-149

Del af forskningsprojekt:

The MacArthur Foundation Study on Successful Aging
17 kendte forskere, tværfagligt projekt.

Artiklen citeret over 2000 gange, heraf ca. 1000 gange i peer review artikler.

Bred geografisk og faglig udbredelse af begrebet!

Begrebet succesfuld aldrings receptionshistorie:

Historisk kontekst: Gerontologi i krise!

- USA's nationale sundhedsprogrammer allokerede midler væk fra klinisk/social gerontologi hen til hjerneforskning (Alzheimers)
- Oplevelse af teori-krise; kritik af 'disengagement theory' og 'activity theory'
- Øget bekymring for 'ældrebyrde'
- Fokus på at undgå alderisme
- Nyt fokus på livsstilsfaktorer

Successful aging

“Research in aging has emphasized average age-related losses and neglected the substantial heterogeneity of older persons. The effects of the aging process itself have been exaggerated, and the modifying effects of diet, exercise, personal habits, and psychosocial factors underestimated. Within the category of normal aging, a distinction can be made between usual aging, in which extrinsic factors heighten the effects of aging alone, and successful aging, in which extrinsic factors play a neutral or positive role. Research on the risks associated with usual aging and strategies to modify them should help elucidate how a transition from usual to successful aging can be facilitated”

(Rowe & Kahn, 1987: 143)

Successful aldring

Successful ageing is...

”older persons with minimal physiologic loss, or none at all, when compared to the average of their younger counterparts”

Rowe & Kahn (1987, 143-144)

Succesfuld aldring

Rowe & Kahns argument:

'Normalt' perspektiv: 'downward sloping lines' - "a gerontology of the usual"

Succesful aging perspektiv: Mangfoldighed, mange veje – og nogle leder til 'succes'!

Succesfuld aldring

Rowe & Kahns argument:

Mangfoldigheden peger på livsstilsfaktorerers indflydelse – kost, motion, vaner, psykosociale forhold

Disse faktorer kan man påvirke!

Succesfuld aldring

Videnskabelige eksempler:

Kulhydrat stofskifte: "...dietary or exercise modifications may substantially blunt the emergence with age of carbohydrate intolerance and insulin resistance." (s. 144)

Successful aging

Videnskabelige eksempler:

Kulhydrat stofskifte: "...dietary or exercise modifications may substantially blunt the emergence with age of carbohydrate intolerance and insulin resistance." (s. 144)

Knogleskørhed: "...preventable risk factors include cigarette smoking, heavy alcohol intake, and inadequate calcium intake" (s. 145)

Successful aging

Videnskabelige eksempler:

Kulhydrat stofskifte: "...dietary or exercise modifications may substantially blunt the emergence with age of carbohydrate intolerance and insulin resistance." (s. 144)

Knogleskørhed: "...preventable risk factors include cigarette smoking, heavy alcohol intake, and inadequate calcium intake" (s. 145)

Kognitiv funktionsevne: "...differences between cross-sectional and longitudinal comparisons exemplify a cohort effect, in which successive age cohorts score differently at the same chronological age. Differences of this kind cannot be explained in terms of factors intrinsic to the aging process, which are presumably constant from one age cohort to another. The explanation of cohort differences must be sought elsewhere-for example, in nutritional or educational differences between cohorts." (s. 145)

Succesfuld aldring

Videnskabelige eksempler:

Psykosociale faktorer:

Autonomi og kontrol: "...enhanced control produced gains in positive affect, activity level, and general health status." (s. 146)

Social support: "...membership in a network of family and friends is associated with lesser mortality risk" (s. 146)

Tab og flytning: "...higher age-specific mortality rates among widowed than among married people has been reported in studies for many years." og "Moves [into or between nursing homes and other institutions] have more consistently resulted in excess mortality, especially during the early months after the move, although not all studies show mortality effects." (s. 147)

Successful aging

Rowe & Kahns anbefalinger:

1: "gerontological research should incorporate the distinction between usual and successful aging.", og

2: "gerontological research should concentrate on understanding transitions in later life, especially transitions that have functional significance. Some of these represent loss of function-from successful to usual, usual to diseased, diseased to impaired. But no less important and much less understood are the potentialities for transition in a positive function-expanding direction." (s. 148)

Succesfuld aldring – begrebets receptionshistorie

Centrale temaer og spørgsmål i modtagelsen af Rowe & Kahns definition.

Succesfuld aldring – begrebets receptionshistorie

Centrale temaer og spørgsmål i modtagelsen af Rowe & Kahns definition.

Hvordan bruger man det i praksis???

Succesfuld aldring – begrebets receptionshistorie

Centrale temaer og spørgsmål i modtagelsen af Rowe & Kahns definition.

Hvad er 'aldring'?

Hvad er 'succes'?

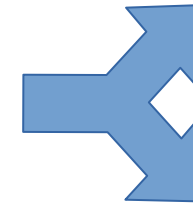
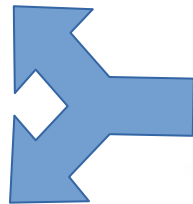

Succesfuld aldring – begrebets receptionshistorie

Centrale temaer og spørgsmål i modtagelsen af Rowe & Kahns definition.

...der er brug for en ny værktøjskasse

Sundhed

Sygdom

'usual'

Succesfuld aldring – begrebets receptionshistorie

Centrale temaer og spørgsmål i modtagelsen af Rowe & Kahns definition.

sygdom/funktionsnedsættelse
Succesfuld aldring

Klinisk observerbart/målbart
observerbart/målbart?

'usual aging'

risikofaktorer?

Succesfuld aldring – begrebets receptionshistorie

Centrale temaer og spørgsmål i modtagelsen af Rowe & Kahns definition.

sygdom/funktionsnedsættelse
Succesfuld aldring

Klinisk observerbart/målbart
observerbart/målbart?

potentielt syg?

'presymptomatically ill'?

'usual aging'

risikofaktorer?

Succesfuld aldring – begrebets receptionshistorie

Centrale temaer og spørgsmål i modtagelsen af Rowe & Kahns definition.

sygdom/funktionsnedsættelse
Succesfuld aldring

Klinisk observerbart/målbart
observerbart/målbart?

potentielt syg?

'presymptomatically ill'?

patologisk normalitet?

'usual aging'

risikofaktorer?

Succesfuld aldring – begrebets receptionshistorie

Centrale temaer og spørgsmål i modtagelsen af Rowe & Kahns definition.

sygdom/funktionsnedsættelse

Succesfuld aldring

Klinisk observerbart/målbart
observerbart/målbart?

potentielt syg?

'presymptomatically ill'?

patologisk normalitet?

'usual aging'

risikofaktorer?

Succesfuld aldring – begrebets receptionshistorie

Centrale temaer og spørgsmål i modtagelsen af Rowe & Kahns definition.

sygdom/funktionsnedsættelse
Succesfuld aldring

Klinisk observerbart/målbart
observerbart/målbart?

potentielt syg?

'presymptomatically ill'?

patologisk normalitet?

'usual aging'

risikofaktorer?

Succesfuld aldring – begrebets receptionshistorie

Centrale temaer og spørgsmål i modtagelsen af Rowe & Kahns definition.

Gerontologiens nye opgave bliver i dette perspektiv at klassificere og skelne mellem 'usual' og 'successful' aldrende individer og finde ud af, hvem, der havde brug for interventioner.

Succesfuld aldring – begrebets receptionshistorie

Centrale temaer og spørgsmål i modtagelsen af Rowe & Kahns definition.

Gerontologiens nye opgave bliver i dette perspektiv at klassificere og skelne mellem 'usual' og 'successful' aldrende individer og finde ud af, hvem, der havde brug for interventioner.

Men hvis aldring er et samspil mellem mangfoldige faktorer, hvordan skal man så finde ud af, hvad aldring (ikke) er?

- hvad er årsag/virkning?
- hvad viser biomarkører og statistikker?

Er det aldring, er det sygdom, er det andre ikke-patologiske forandringer?

Succesfuld aldring – begrebets receptionshistorie

Centrale temaer og spørgsmål i modtagelsen af Rowe & Kahns definition.

Gerontologiens nye opgave bliver i dette perspektiv at klassificere og skelne mellem 'usual' og 'successful' aldrende individer og finde ud af, hvem, der havde brug for interventioner.

Men hvis aldring er et samspil mellem mangfoldige faktorer, hvordan skal man så finde ud af, hvad aldring (ikke) er?

- hvad er årsag/virkning?
- hvad viser biomarkører og statistikker?

Er det aldring, er det sygdom, er det andre ikke-patologiske forandringer?

...hvis vi fx ønsker at forebygge alderdom er dette væsentlige spørgsmål!

Succesfuld aldring – begrebets receptionshistorie

Centrale temaer og spørgsmål i modtagelsen af Rowe & Kahns definition.

Gerontologiens nye opgave bliver i dette perspektiv at klassificere og skelne mellem 'usual' og 'successful' aldrende individer og finde ud af, hvem, der havde brug for interventioner.

Men hvis aldring er et samspil mellem mangfoldige faktorer, hvordan skal man så finde ud af, hvad aldring (ikke) er?

- hvad er årsag/virkning?
- hvad viser biomarkører og statistikker?

Er det aldring, er det sygdom, er det andre ikke-patologiske forandringer?

Kan vi udelukke at der findes naturlige processer, som leder til en naturlig død? (Goodwin, 1991)

Succesfuld aldring – begrebets receptionshistorie

Centrale temaer og spørgsmål i modtagelsen af Rowe & Kahns definition.

Gerontologiens nye opgave bliver i dette perspektiv at klassificere og skelne mellem 'usual' og 'successful' aldrende individer og finde ud af, hvem, der havde brug for interventioner.

Men hvis aldring er et samspil mellem mangfoldige faktorer, hvordan skal man så finde ud af, hvad aldring (ikke) er?

- hvad er årsag/virkning?
- hvad viser biomarkører og statistikker?

Er det aldring, er det sygdom, er det andre ikke-patologiske forandringer?

Kan vi udelukke at der findes naturlige processer, som leder til en naturlig død? “the emphasis on successful versus usual aging may provide physicians and others with a club with which to beat their ‘unsuccessfully’ aging patients” (Goodwin, 1991: 630)

Succesfuld aldring – begrebets receptionshistorie

Centrale temaer og spørgsmål i modtagelsen af Rowe & Kahns definition.

Succesfuld aldring i et livsforløbsperspektiv

Succesfuld aldring – begrebets receptionshistorie

Centrale temaer og spørgsmål i modtagelsen af Rowe & Kahns definition.

Succesfuld aldring i et livsforløbsperspektiv

Schulz & Heckhausen (1996): Hvor godt har en person optimeret deres egne genetiske og sociale forudsætninger?

Succesfuld aldring – begrebets receptionshistorie

Centrale temaer og spørgsmål i modtagelsen af Rowe & Kahns definition.

Succesfuld aldring i et livsforløbsperspektiv

Schulz & Heckhausen (1996): Hvor godt har en person optimeret deres egne genetiske og sociale forudsætninger?

- kan inkludere mennesker med handicap (kritik fra bl.a. Minkler 1990)

Succesfuld aldring – begrebets receptionshistorie

Centrale temaer og spørgsmål i modtagelsen af Rowe & Kahns definition.

Succesfuld aldring i et livsforløbsperspektiv

Schulz & Heckhausen (1996): Hvor godt har en person optimeret deres egne genetiske og sociale forudsætninger?

Kombinerede Rowe & Kahns tilgang med Baltes & Baltes (1989) definition af succesfuld aldring inden for psykologi: “optimizing ageing through compensation and selection”

Succesfuld aldring – begrebets receptionshistorie

Centrale temaer og spørgsmål i modtagelsen af Rowe & Kahns definition.

Succesfuld aldring i et livsforløbsperspektiv

Schulz & Heckhausen (1996): Hvor godt har en person optimeret deres egne genetiske og sociale forudsætninger?

Kombinerede Rowe & Kahns tilgang med Baltes & Baltes (1989) definition af succesfuld aldring inden for psykologi: “optimizing ageing through compensation and selection”

Men det er svært/umuligt at vide, hvilke muligheder og begrænsninger ens genetik og sociale kontekst rent faktisk giver en – hvem vurderer successen og ud fra hvilke kriterier?

Succesfuld aldring – begrebets receptionshistorie

Centrale temaer og spørgsmål i modtagelsen af Rowe & Kahns definition.

Succesfuld aldring i et livsforløbsperspektiv

Schulz & Heckhausen (1996): Hvor godt har en person optimeret deres egne genetiske og sociale forudsætninger?

Kombinerede Rowe & Kahns tilgang med Baltes & Baltes (1989) definition af succesfuld aldring inden for psykologi: “optimizing ageing through compensation and selection”

Schulz & Heckhausen og Baltes & Baltes: vi kan opbygge (kognitive) reserver som del af forebyggelse af senere funktionsnedsættelse

Succesfuld aldring – begrebets receptionshistorie

Centrale temaer og spørgsmål i modtagelsen af Rowe & Kahns definition.

De ældres egne perspektiver

Succesfuld aldring – begrebets receptionshistorie

Centrale temaer og spørgsmål i modtagelsen af Rowe & Kahns definition.

De ældres egne perspektiver

Medicinsk etisk fokus på informeret samtykke og patientinddragelse –
respekt for autonomi (fx Beauchamp & Childress 1979; Childress 1990)

Succesfuld aldring – begrebets receptionshistorie

Centrale temaer og spørgsmål i modtagelsen af Rowe & Kahns definition.

De ældres egne perspektiver

Medicinsk etisk fokus på informeret samtykke og patientinddragelse – respekt for autonomi (fx Beauchamp & Childress 1979; Childress 1990)

Uoverensstemmelse mellem Rowe & Kahns definition og ældre personers egne oplevelser (fx Keller, Leventhal, & Larson, 1989; Fisher, 1992).

Succesfuld aldring – begrebets receptionshistorie

Centrale temaer og spørgsmål i modtagelsen af Rowe & Kahns definition.

De ældres egne perspektiver

Medicinsk etisk fokus på informeret samtykke og patientinddragelse – respekt for autonomi (fx Beauchamp & Childress 1979; Childress 1990)

Uoverensstemmelse mellem Rowe & Kahns definition og ældre personers egne oplevelser (fx Keller, Leventhal, & Larson, 1989; Fisher, 1992).

Man kan godt opleve at have en succesfuld alderdom med sygdom og handicap.

Succesfuld aldring – begrebets receptionshistorie

Centrale temaer og spørgsmål i modtagelsen af Rowe & Kahns definition.

De ældres egne perspektiver

Medicinsk etisk fokus på informeret samtykke og patientinddragelse – respekt for autonomi (fx Beauchamp & Childress 1979; Childress 1990)

Uoverensstemmelse mellem Rowe & Kahns definition og ældre personers egne oplevelser (fx Keller, Leventhal, & Larson, 1989; Fisher, 1992).

Man kan godt opleve at have en succesfuld alderdom med sygdom og handicap.

(Hvordan) kan man inkludere ældre personers selv-rapporterede succes i vurderingen/målingen af succesfuld aldring?

Succesfuld aldring – begrebets receptionshistorie

Centrale temaer og spørgsmål i modtagelsen af Rowe & Kahns definition.

Rowe & Kahn ny definition (1997):

Succesfuld aldring – begrebets receptionshistorie

Centrale temaer og spørgsmål i modtagelsen af Rowe & Kahns definition.

Rowe & Kahn ny definition (1997):

1) en tilstand med lav risiko for sygdom

Succesfuld aldring – begrebets receptionshistorie

Centrale temaer og spørgsmål i modtagelsen af Rowe & Kahns definition.

Rowe & Kahn ny definition (1997):

- 1) en tilstand med lav risiko for sygdom
- 2) god mental og fysisk funktionsevne

Succesfuld aldring – begrebets receptionshistorie

Centrale temaer og spørgsmål i modtagelsen af Rowe & Kahns definition.

Rowe & Kahn ny definition (1997):

- 1) en tilstand med lav risiko for sygdom
- 2) god mental og fysisk funktionsevne
- 3) aktivt engagement i livet

Succesfuld aldring – begrebets receptionshistorie

Centrale temaer og spørgsmål i modtagelsen af Rowe & Kahns definition.

Rowe & Kahn ny definition (1997):

- 1) en tilstand med lav risiko for sygdom
- 2) god mental og fysisk funktionsevne
- 3) aktivt engagement i livet

- 'funktionsevne er et middel til et godt liv, men dét, det godt liv kræver, er desuden 'aktivt engagement''

Successful aging – fremtider

Succesfuld aldring – fremtider

Uundgåelig nedgang
fremtid mulig

én

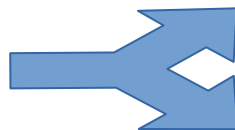
Succesfuld aldring – fremtider

Uundgåelig nedgang
fremtid mulig

én

Succesfuld aldring
mange mulige fremtider

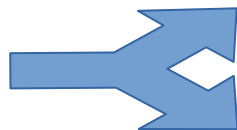
Succesfuld aldring – fremtider

Uundgåelig nedgang
fremtid mulig

én

Succesfuld aldring
mange mulige fremtider

- patologiske
- sædvanlige
- succesfulde

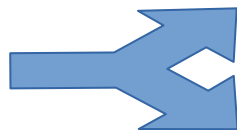
Succesfuld aldring – fremtider

Uundgåelig nedgang
fremtid mulig

én

Succesfuld aldring
mange mulige fremtider

- patologiske
- sædvanlige
- succesfulde

Empowering!

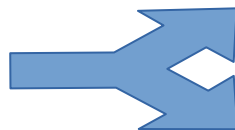
Succesfuld aldring – fremtider

Uundgåelig nedgang
fremtid mulig

én

Succesfuld aldring
mange mulige fremtider

- patologiske
- sædvanlige
- succesfulde

Empowering!

...men også dømt til at feile (Cole 1992)

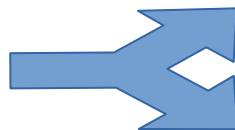
Succesfuld aldring – fremtider

Uundgåelig nedgang
fremtid mulig (intet ansvar?)

én

Succesfuld aldring
mange mulige fremtider

(fuldt ansvar?)

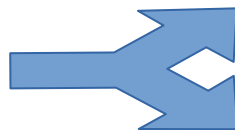
Succesfuld aldring – fremtider

Uundgåelig nedgang
fremtid mulig (intet ansvar?)

én

Succesfuld aldring
mange mulige fremtider

(fuldt ansvar?)

...hvis vi ikke ser på strukturelle faktorer (ulighed, adgang til sundhedssystem, samfundsindretning af arbejdsmarked mm.)

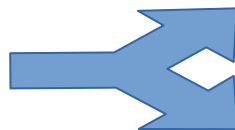
Succesfuld aldring – fremtider

Uundgåelig nedgang
fremtid mulig

én

Succesfuld aldring
mange mulige fremtider

Forudsætning: Vi er åbne mod verden, i konstant bevægelse og forandring, i samspil med vores kontekst.

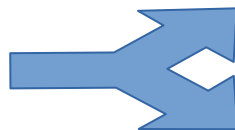
Succesfuld aldring – fremtider

Uundgåelig nedgang
fremtid mulig

én

Succesfuld aldring
mange mulige fremtider

Forudsætning: Vi er åbne mod verden, i konstant bevægelse og forandring, i samspil med vores kontekst.

- giver grundlaget for forebyggelse, sundhedsfremme osv.

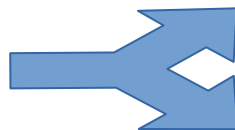
Succesfuld aldring – fremtider

Uundgåelig nedgang
fremtid mulig

én

Succesfuld aldring
mange mulige fremtider

Forudsætning: Vi er åbne mod verden, i konstant bevægelse og forandring, i samspil med vores kontekst.

- giver grundlaget for forebyggelse, sundhedsfremme osv.
- og for bekymring og ønske om kontrol

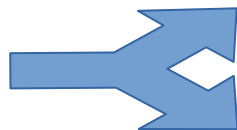
Succesfuld aldring – fremtider

Uundgåelig nedgang
fremtid mulig

én

Succesfuld aldring
mange mulige fremtider

Forudsætning: Vi er åbne mod verden, i konstant bevægelse og forandring, i samspil med vores kontekst.

Thomas Cole: hvilken værdi sætter vi på sårbarhed, skrøbelighed – på de ting, vi ikke kan, eller kun midlertidigt kan kontrollere?

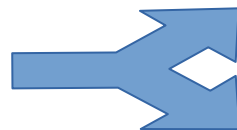
Succesfuld aldring – fremtider

Uundgåelig nedgang
fremtid mulig

én

Succesfuld aldring
mange mulige fremtider

Forudsætning: Vi er åbne mod verden, i konstant bevægelse og forandring, i samspil med vores kontekst.

Kan vi tænke forebyggelse på en måde hvor det ikke kun handler om at kontrollere og optimere hen imod en bestemt fremtid, men hvor vi også skaber plads til forskellige måder at være på i verden, forskellige forståelser af, hvad succesfuld aldring er, forskellige fremtider, eller måske snarere en

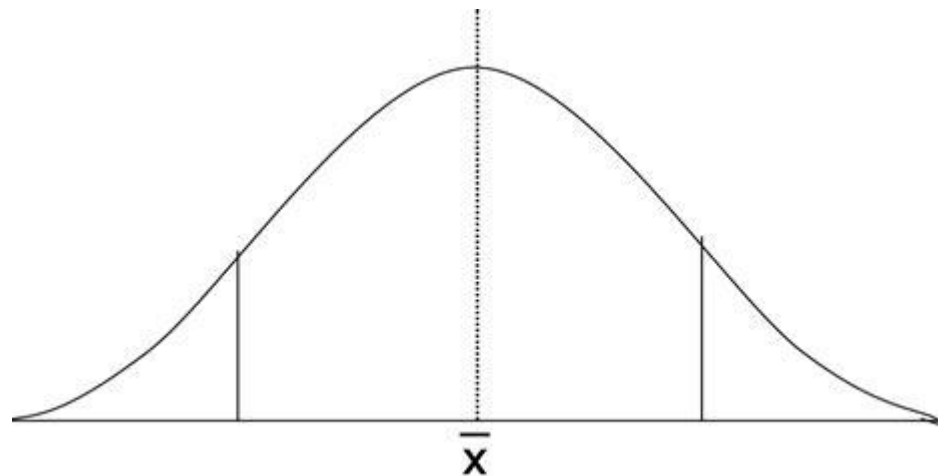
Succesfuld aldring

Tid til spørgsmål

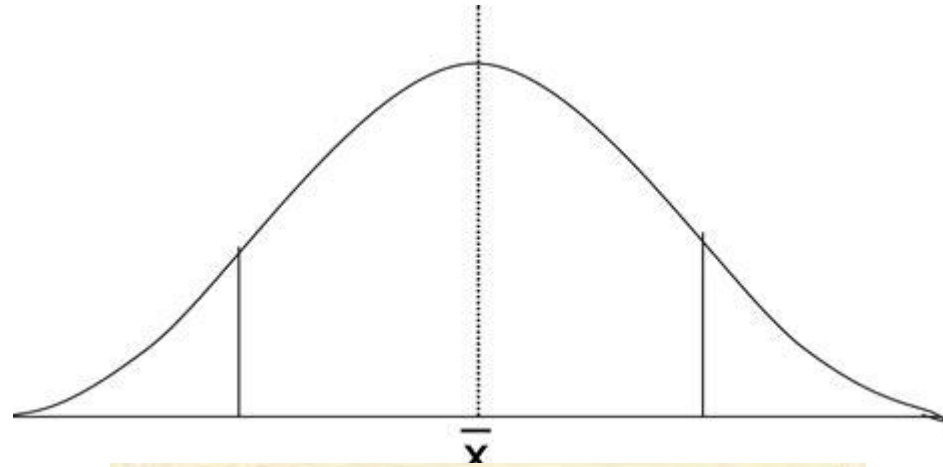
Successful aging

Gerontology of the usual:

Successful aging

Gerontology of the usual:

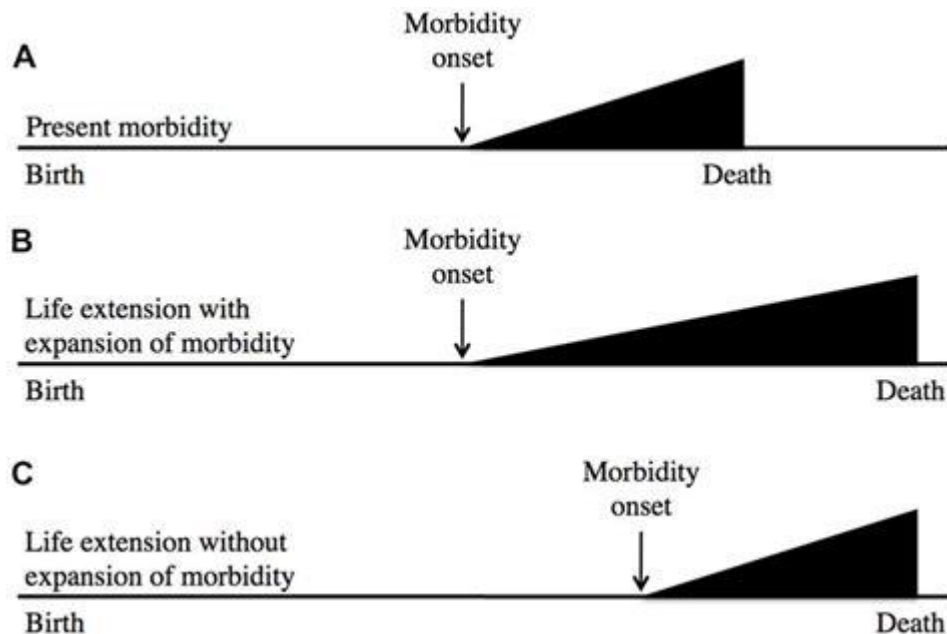

'Ladder of life/ages of man':

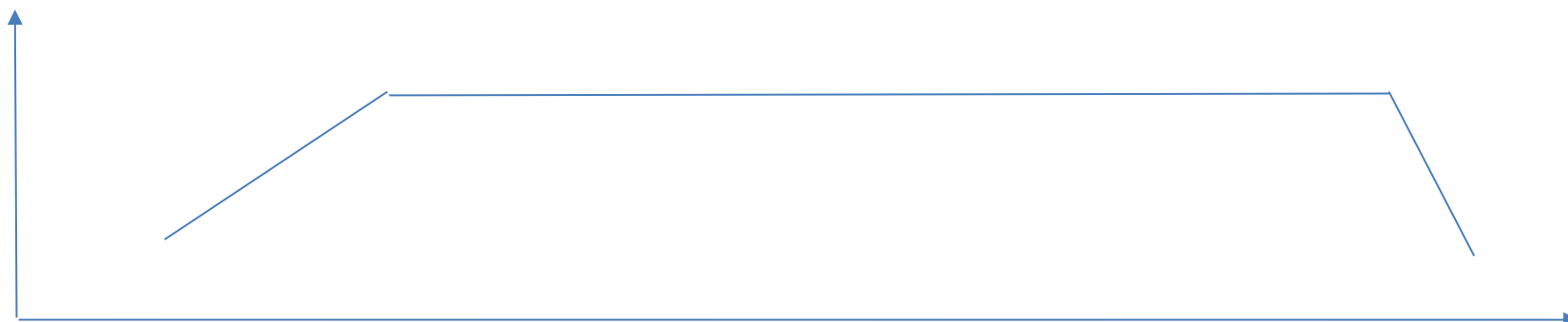
Successful aging

Compression of Morbidity:
(Fries 1980)

Successful aging

Functions

Age

